

Докато били на императорска служба каталанитѣ не били прашани срещу българитѣ, но следъ възстанието имъ царь Светославъ отпочналъ преговори съ Рокафортъ, единъ отъ водителитѣ имъ, като му предложилъ съюзъ противъ Византия и ржката на сестра си — вдовицата на Чоки. Преговоритѣ обаче излѣзли безрезултатни (1308)⁵. Доведенитѣ до последна крайностъ византийци побързали да сключатъ миръ съ Светослава, споредъ който нему се оставяли всички дотогавашни завоевания. Българитѣ пъкъ изпратили грамадни количества храни въ Цариградъ и съ това го спасили отъ гладъ. Втората половина отъ 28-годишното царуване на Светослава изминала въ миръ, отъ който българитѣ отдавна вече били отвикнали.

Светославъ не е билъ единственъ господарь въ страната. На западъ въ това време господарувалъ и *Михаилъ „dispoti Bulgarie, dominus de Vigdino“* (Бдинъ), синъ на Шишмана и зетъ на сръбския кралъ Милутинъ. Както царьтъ, така и бдинскиятъ независимъ князь билъ въ дружески сношения съ Венеция⁶. А пъкъ съ генуезцитѣ и съ владѣтелите на Кримъ и Черно море отношенията на Светослава били временно обтегнати. Републиката на 22 мартъ 1316 г. забранила на поданицитѣ си да се спиратъ въ Созополъ, въ другитѣ български пристанища и въобще въ владенията на Светослава, защото той отказалъ да заплати загубитѣ на нѣкакви си генуезски търговци, които били ограбени отъ българитѣ⁷. Добритѣ отношения съ Сърбия били подкрепени още и съ посещението, което кралъ Милутинъ направилъ на Търново⁸. Светославъ се сближилъ сѣщо тѣй и съ Византия, като се оженилъ въ 1320 г. за Теодора, внучка на Андроника II⁹.

Милутинъ умрѣлъ на 29 октомврий 1320 г. и го наследилъ *Стефанъ Урошъ III* заедно съ своя съуправителъ „младиятъ кралъ“ Стефанъ Душанъ¹⁰. Не много следъ това починалъ и Светославъ (1322). Войнственитѣ му синъ и наследникъ *Георги Тертерий II*¹¹ побързалъ да използва избухналитѣ тогава междоусобици въ Византия, нападналъ Родопитѣ и превзелъ Пловдивъ, но скоро следъ това билъ разбитъ отъ Андроникъ младши при Одринъ. А само следъ една година умрѣлъ и тоя юноша, последенъ потомъкъ на Тертерия (1323). Съ прекъсването на неговия родъ България станала арена на неописуемо безначалие. Подбалканскитѣ градове отъ Месемврия до Сливенъ се предали на византийцитѣ. Въ долината на горна Тунджа Светославовиятъ братъ *Войсилъ* основалъ независимо княжество съ резиденция въ замъка *Копсисъ*, въ Гьопската долина, на югъ отъ Трояновия проходъ¹². Подвластни му били четири градчета, а войската му се състояла отъ 3,000 души. Заедно съ Андроникъ млади той обсадилъ Пловдивъ, но полководецътъ на Тертерия II Иванъ, по произходъ русинъ, тѣй храбро се защищавалъ, че следъ четири месечна обсада съюзницитѣ се видѣли принудени да отстъпятъ безъ да достигнатъ целта си.

Между това боляритѣ избрали *Михаила* — Бдинския деспотъ (1323—1330). Отъ него почва третата и последна династия на търновското царство — династията на Видинскитѣ Шишмановци. Новиятъ царъ бърже събралъ войска съ помощта на татаритѣ и ромънитѣ, които до толкова се били засилили при войводата си *Иванко Бесарабъ*¹³, че успѣли да превзематъ отъ маджаритѣ Северинския банатъ. Михаилъ превзелъ най-напредъ прибалканскитѣ градове. Въ Пловдивъ била изпратена помощъ. Но докато Иванъ поздравлявалъ предъ града съ добре дошли настѣпващитѣ войски, гражданитѣ-гърци затворили задъ него вратитѣ и пустнали помощната византийска войска отъ другата страна на града.

Планинскиятъ князь Войсилъ цѣла година не се предавалъ на царъ Михаила, обаче народното негодувание и липсата на храни го принудили да